

VII. ROČNÍK STUDENTSKÉ VĚDECKÉ A ODBORNÉ ČINNOSTI (SVOČ) NA PF UK
Oponentský posudek

AUTOR SOUTĚŽNÍ PRÁCE: Daniel Askari

NÁZEV SOUTĚŽNÍ PRÁCE: Ochrana práv menšin versus rozhodnutí se silnou demokratickou legitimitou

OBOR: Ústavní právo

POSUDEK VYPRACOVAL: JUDr. Miluše Kindlová, M. Jur., Ph.D.

1. Hodnocení tématu z hlediska jeho aktuálnosti, praktické použitelnosti a teoretického významu

3/3

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Pan Askari se ve své práci věnuje zejména dvěma okruhům věcných problémů, na nichž demonstuje současné výzvy střetu práv příslušníků menšiny a zájmů většiny.

Jedná se zaprvé o problematiku uznání možnosti uzavírat manželství mezi osobami stejného pohlaví a zadruhé otázku vztahu většiny k vybraným aspektům života muslimů v evropském prostředí (otázka zahalování žen na veřejnosti a stavba minaretů). Zkoumá, jak k těmto výzvám přistoupily či přistupují vybrané soudní orgány, a sám navrhuje, jaký test přezkumu je podle jeho názoru nejvhodnější.

Téma je velmi aktuální, jak dokládá nejen situace ohledně stejnopohlavních manželství ve Spojených státech i jinde (viz např. květnové konání irského referenda k této otázce), tak vzhledem k napětí ohledně soužití menšin a ostatního obyvatelstva v Evropě i jinde ve světě. Stejně tak i problematika zkoumání různých přezkumných testů využívaných ústavními či mezinárodními soudy je středem zájmu akademiků a vzhledem k jejímu praktickému dopadu nejen jich.

2. Hodnocení pojetí práce (systematika, logická stavba, použité metody, prameny)

5/5

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Práce má vzhledem k cíli, který si student stanovil, jasnou logickou výstavbu: 1) nejprve popisuje konkrétní kontroverzní kauzy a rozhodnutí soudních instancí, 2) poté řeší hodnoty demokratického rozhodnutí a lidské důstojnosti jako dvou mezníků posuzování přípustnosti zásahu do práv příslušníků menšiny a 3) nakonec uvádí nástin nejvhodnější metodologie přezkumu příslušných většinových rozhodnutí ve světle zkoumaných hodnot [ad] 2].

Vzhledem k látce, kterou práce rozebírá, bylo nutné pracovat se zahraničními zdroji a student tuto potřebu naplnil v plné míře – pracuje se soudními rozhodnutími, akademickými články či delšími texty, statistikami. Zahraniční zdroje vhodně kombinuje s českou doktrínou k problematice diskriminace.

3. Hodnocení formální stránky práce (jazyková úroveň, přehlednost, grafická úprava a technické zvládnutí textu)

4/4

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Jazyková úroveň textu je velmi vysoká. Stať je přehledná a čtivá. Citace soudních rozhodnutí a ostatních zdrojů je zcela v pořádku.

4. Hodnocení obsahové (věcné připomínky k textu, konfrontace s jinými možnými názory, celkové zvládnutí tématu, zhodnocení závěrů práce, do jaké míry mohou být předmětem diskuse při ústním kole)

7/8

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Pan Askari zvolil obtížné téma a stanovil si – i vzhledem k možnému rozsahu práce - velmi ambiciózní cíl: nastavit soudům taková pravidla přezkumu omezení práv příslušníků menšin na základě většinového rozhodnutí se silnou demokratickou legitimitou (v podobě limitu zakotveného přijetím ústavní změny, popř. limitům plynoucím sice z běžného zákonodárství, ale odpovídajícímu nějakému specifickému ústavnímu principu (jako např. principu pospolitě společnosti ve Francii).

Za hlavní teze práce považuji:

1. Podle jeho pojetí by soudy v dané situaci neměly použít test proporcionality, ale 1) nejprve zkoumat, jestli příslušné omezující pravidlo zasahuje do jádra lidské důstojnosti (přiznaná inspirace např. německou judikaturou) a 2) pokud toto jádro není zasaženo, provést test rozumnosti omezujícího opatření. Zasažení jádra lidské důstojnosti znamená nepřípustnost omezení.

2. Motivem pro použití testu racionality namísto testu proporcionality je podle autora praktická nemožnost uvedených omezení „projít“ na druhém místě jmenovaným přísnějším testem (přísnějším z hlediska obtížnosti jeho překonání), což však potenciálně vede k tomu, že je soudní rozhodnutí považováno za vysoce nelegitimní a nemusí být respektováno. Jinými slovy: riziko vnímané nelegitimnosti rozhodnutí vede studenta k použití testu, který je snáze překonatelný.

3. Pokud správně rozumím argumentu studenta, je pro jeho úvahy zásadní právě rozdíl mezi situací, kdy je určité omezující rozhodnutí učiněno na ústavní úrovni (popř. „jakoby“ ústavní úrovni – sice běžným zákonem, ale s masivní podporou a relací k zásadnímu ústavnímu principu), a situací jinou, tedy zejména kdy je omezení přijato běžným zákonem, bez dominantní podpory. Prakticky řeší situace, kdy federální nejvyšší instance přezkoumává ústavní rozhodnutí subjektů federace, resp. kdy mezinárodní lidskoprávní soud posuzuje vnitrostátní úpravu.

Musím ocenit, jak si student s tak obtížným tématem na velmi malém prostoru poradil, a proto jsou následující otázky spíše jen úvahami, které by možná – a uznávám, že v práci by na ně byl spíše omezený prostor – stály o obsáhlejší studentovu argumentaci.

Namátkou tedy vybírám:

ad teze 1) Proč považuje za nezbytné aplikovat v situaci, kdy jsou příslušná omezení zakotvena „na ústavní úrovni“ (ve výše uvedeném smyslu) test racionality a proč je podle jeho názoru

nemožné použít test proporcionality s přiznáním, že v takové situaci je nutné při něm aplikovat (a proč ne i ve 3. stadiu zkoumání proporcionality v užším slova smyslu) široký prostor uvážení zákon(ústavo)dárce? Nebylo by to čistší řešení? Při používání testu racionality, jak ho pan Askari nastiňuje, bude opět kardinálním problémem hledání odpovědi na to, co už zasahuje do „jádra“ důstojnosti a co ještě ne, resp. vymezení onoho jádra (obdobně jako tomu bylo např. u hledání „jádra“ či esence práva na bezplatnou zdravotní péči v kauze regulačních poplatků, nález Pl. ÚS 1/08). Důstojnost náleží, při jejím pojmání v konkrétních a specifických kauzách, k notoricky nejhůře uchopitelným pojmům, a hledání jejího „jádra“ je tedy o to těžší, a potažmo arbitrárnější.

Není pro svou strukturovanost test proporcionality přece jen transparentnějším testem, vyžadujícím od soudců plnější posouzení, a přesto umožňujícím dát prostor pro uvážení zákon(ústavo)dárce? To byl ostatně jeden z důvodů, proč bylo ve Spojeném království na přelomu tisíciletí ústavními i správními právníky oceňováno přijetí Zákona o lidských právech, protože spolu s judikaturou ESLP do vnitrostátního práva přinášel aplikaci strukturovanějšího testu zásahu do lidských práv, než jakou nabízel test rozumnosti (ať už jakkoli zpřísněný vývojem od původního vymezení v případě *Wednesbury*, na který pan Askari na str. 17 odkazuje). Proč je toto řešení méně vhodné než obtížné hledání, zda bylo zasaženo „jádro důstojnosti“ a pokud ne, proč není omezení neracionální?

Ad teze 2) Lze nějak blíže vymežit, v (na) čem všem podle autora spočívá legitimita soudního rozhodnutí? Je to míra respektu k rozhodnutí většiny? Je to výsledek rozhodnutí s ohledem na nějaké základní principy/hodnoty lidských práv? Je to posouzení dopadu rozhodnutí z dlouhodobější perspektivy (dlouhodobější řada třeba i původně nepopulárních soudních rozhodnutí, která se ale v průběhu doby ukáže jako prospěšná)? Jsou to samozřejmě všechno velmi obtížné otázky, ale jsou důležité, pokud autor z úvahy o nelegitimnosti soudního rozhodnutí (nelegitimnosti ve smyslu neuznání demokratickou většinou) dovozuje, že je potřeba snížit standard přezkumu... Proč je vybraný druh legitimacy soudního rozhodnutí tak rozhodující?

Ad teze 3) Jaká by byla situace, kdy by omezení příslušníků menšiny bylo v obdobných kauzách přijato ne na „ústavní úrovni“ (tedy v situaci jiné, než jakou se v práci student zabývá)? Není to z práce úplně zřejmé a bylo by zajímavé vědět, zda by v takové situaci pan Askari používal jako přirozený test test proporcionality. Je obhajitelné takový rozdíl z hlediska ochrany lidských práv činit?

Pokud by pak student tuto látku v budoucnosti zkoumal dál a nebyl by omezený prostorem, navrhovala bych i bližší úvahu, zda lze sjednotit odpověď na problém omezení příslušníků menšiny „ústavním“ zásahem v rovině federativních vztahů (federální nejvyšší soud posuzující ústavní předpisy subjektů federace) a v rovině vztahů mezinárodních...

5. Stručně celkové hodnocení práce a celkový počet bodů¹

19/20

Závěrečný komentář:

Odevzdaná práce je na velmi vysoké odborné úrovni a navzdory náročnému tématu nabízí ve správném poměru popisnost i vlastní vývody a názory studenta. Je výborná komparativním propojením tematiky ochrany příslušníků menšiny v různých oblastech věcných i teritoriálních. Provokuje k dalším úvahám, a to se musí cenit. Proto ji hodnotím tak vysokým počtem bodů.

Otázky k ústní obhajobě:

¹ Celkový počet bodů je součtem bodů udělených v předchozích čtyřech kategoriích.

1. Patrně bude možné přiblížit aktuální dění v kauzách manželství osob stejného pohlaví, popř. v jiných příbuzných kauzách, protože poslední měsíce určitý další vývoj přinesly.
2. Student se může věnovat diskusi nad kteroukoli z výše uvedených úvah ad 1 – 3 v bodě 4.

V Praze..... dne 21.5.2015.....

Oponent práce: JUDr. Miluše Kindlová, M.Jur., Ph.D.